

शास्त्री

30-10-2020

साहित्यम् ।

द्वन्द्वविचारः ।

प्रश्नः →

॥ पर्यङ्कग्रन्थिबन्धद्विगुणितभुजगाश्लेषसंवीतजानो -
रन्तः प्राणावरोच्यन्धुपरतसकलज्ञानरुद्धेन्द्रियस्य ।
आत्मन्यात्मानमेव न्यपतकरणं पश्यतस्तत्त्वदृष्ट्या
शम्भोर्वः पातु शून्येक्षणाद्यटितलयब्रह्मलग्नः समाधिः ॥”

श्रीशूद्रक/मृच्छकटिकम् - 1/1

प्रदत्ते श्लोके द्वन्द्वालङ्कारनिर्णयं कुरुत ।

उत्तरम् →

प्रदत्तस्य पदस्य प्रत्येकचरणे शकविंशति

अक्षराः सन्ति । अतश्चात्र प्रकृतिद्वन्द्वस्य भेदः अस्ति ।

यगणादिनिर्णयः →

पर्यङ्कग्रन्थिबन्धद्विगुणितभुजगाश्लेषसंवीतजानो ,

९ ९ ९ ९ १ ९ ९ १ १ १ १ १ ९ ९ ९ ९ ९ ९

मगण रगण भगण नगण यगण यगण यगण

अथ प्रकृत्याः तमं भेदं स्रग्चरानामकं लक्षयति । यस्य

लक्षणमस्ति → "मन्त्रैर्यानां त्रयेण, त्रिमुनियतियुता, स्रग्चराकीर्तितेयम्"

अलङ्कारः →

समाधिः पातु, इति असम्भवत्वात् पर्यायोक्तालङ्कारः।

लक्षणम् → पर्यायोक्तं यदा भङ्ग्या गम्यमेवान्विधीयते ।

अस्मिन् पदस्य आडम्बरबन्धत्वात् गौडी रीतिः, विकटबन्धत्वात्

ओजगुणः ।

30-10-2020

डॉ० निर्मलकुमार झा (सं. प्राचार्यः)
रा० ३० सं० महावि० सुखसेना, पूर्णियाँ ।

संस्कृतसामान्यम् ।

उपशास्त्री ॥

अनिवार्य प्रथमपत्रम् ।

Page No.:

Date:

प्रश्नपत्रस्वरूपम् ।

2020

1. भूमृत् शब्दस्य रूपं प्रथमाविभक्तेः एकवचने रूपं लिखत ।

उत्तरम् → भूमृत् ।

2. 'पठति' पदं कस्य शब्दस्य कस्याः विभक्तेः कस्मिन् वचने रूपमस्ति ?

उत्तरम् → अत्र 'पठति' शतृ प्रत्ययान्तं पुल्लिङ्गं विशेषणपदमस्ति । न तु क्रियापदम् ।

पठति पदं पठत् शब्दस्य सप्तमी, एकवचने रूपमस्ति ।

3. ज्रीमती / ज्रीमति पदयोर्मध्ये किमन्तरम् ?

उत्तरम् →

ज्रीमत् शब्दस्य पुल्लिङ्गे, सप्तमी एकवचने रूपं भवति ज्रीमति ।

ज्रीमान् शब्दस्य स्त्रीलिङ्गे रूपं 'ज्रीमती' अस्ति ।

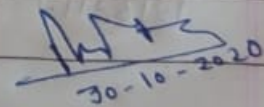
ज्री + मतुप् + ङीप् = ज्रीमती ।

4. राज्ञि अथवा राजनि पदं कस्य शब्दस्य कस्याः विभक्तेः कस्मिन् वचने रूपम् अस्ति ?

उत्तरम् → राजन् शब्दस्य सप्तमी, एकवचने रूपम् ।

5. अष्टन् अथवा पञ्चन् शब्दस्य रूपाणि सर्वासु विभक्तिषु लिखत ।

उत्तर → अस्य प्रश्नस्य उत्तरं पूर्वं मया दत्तमस्ति ।

30-10-2020

डॉ० निर्मल कुमार झा (सं. प्राचार्यः)
श० उ० सं० महावि० सुखसेना, पूर्णियाँ ।

संस्कृतसामान्यम् ।
अनिवार्यप्रथमपत्रम् ।

उपशास्त्री ।

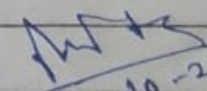
Page No. :
Date : / /

प्रश्नपत्रस्वरूपम् । 2020

1. राम शब्दस्य रूपं द्वितीया विभक्तेः बहुवचने रूपं लिखत ।
उत्तरम् → रामान् ।
2. दक्षि शब्दस्य रूपाणि सप्तमी विभक्तेः त्रिषु वचनेषु लिखत ।
उत्तरम् → दक्षिनि/दक्षित, दक्षिनीः, दक्षिषु ।
3. 'गवि' पदं कस्य शब्दस्य कस्याः विभक्तेः कस्मिन् वचने रूपमस्ति ?
उत्तरम् → गो शब्दस्य सप्तमी विभक्तेः एकवचने रूपमस्ति ।
4. 'सर्वेण' पदं कस्य शब्दस्य कस्याः विभक्तेः कस्मिन् वचने रूपमस्ति ?
उत्तरम् → सर्वेण पदं सर्व (पुल्लिङ्गम्) शब्दस्य तृतीया, एकवचने रूपमस्ति ।
5. 'वारि' (इकारान्तः, क्लीबलिङ्गम्) शब्दस्य रूपं सर्वेषु विभक्तिषु वचनेषु च लिखत ।
उत्तरम् → अस्य शब्दस्य रूपाणि पूर्वं मया लिखितमस्ति ।
6. 'दृश्' च्यातोः रूपाणि लृट् लकारे सर्वेषु पुरुषेषु वचनेषु च लिखत ।

उत्तरम् → पुरुषः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमपुरुषः -	द्रक्ष्यति	द्रक्ष्यतः	द्रक्ष्यन्ति
मध्यमपुं -	द्रक्ष्यसि	द्रक्ष्यथः	द्रक्ष्यथ
उत्तमपुं -	द्रक्ष्यामि	द्रक्ष्यावः	द्रक्ष्यामः

शिष्टानि प्रश्नाणि अन्येद्युः ।

30-10-2020

डॉ० निर्मलकुमार झा (सं प्राचार्यः)
रा० 30 सं० महावि० सुखसेना, पूर्णियाँ